

Trygghet i förskolan påverkar små barns utveckling och lärande

Trygga relationer med förskolans pedagoger är en förutsättning för de yngsta barnens utveckling och lärande. Att förstå anknytningens betydelse är därför en nyckel för ett gott bemötande.

Birthe Hagström

Anders Broberg

Malin Broberg

Om boken och författarna

Anknytning i förskolan: Vikten av trygghet för lek och lärande kom första gången 2012. 2023 års nya utgåva är uppdaterad med ny forskning och anpassad till Lpfö 18. Malin Broberg är leg. psykolog, professor i psykologi och rektor för Göteborgs universitet. Birthe Hagström är förskollärare, speciallärare och fil.dr i pedagogik. Anders Broberg är leg. psykolog, leg. psykoterapeut och professor emeritus i klinisk psykologi vid Göteborgs universitet.

En trygg anknytning lägger grunden för att barn ska kunna utforska världen omkring sig under rimligt säkra betingelser. Det berättar Anders Broberg, en av författarna till *Anknytning i förskolan: Vikten av trygghet för lek och lärande* som nu kommer i en ny och uppdaterad utgåva.

»Barns lärande pågår under hela dagen i förskolan. Bäst förutsättningar för lärande får barnen om de har en tillräckligt stabil och pålitlig omsorg, dag efter dag. En förutsägbar dag med pedagoger som barnet känner väl gör att barnet lär sig: »så här gör vi i min förskola.«

I boken förklarar författarna Malin Broberg, Birthe Hagström och Anders Broberg grunderna i anknytningsteori och visar genom exempel hur denna kunskap kan användas i förskolans vardag, i sammanhang som introduktion, hämtning, samling, lek och vila.

Trygghet bygger på tid och kontinuitet

Anknytning kan beskrivas som ett specialfall av nära känslomässiga relationer. Den som är anknuten söker trygghet, tröst och beskydd hos sin anknytningsperson. Om personen får omvårdnad som ger trygghet och beskydd, när hen söker den andres närhet, kallas anknytningen trygg. Om närhetssökandet däremot inte leder till en ökad känsla av trygghet kallas anknytningen otrygg.

»För att en trygg anknytning ska utvecklas krävs tid, engagemang och kontinuitet i kontakten. I förskolan förutsätter det en arbetsituation där pedagogerna har tillräckligt med tid för att uppmärksamma och svara på barnens olika signaler«, förklarar Malin Broberg.

Små barns anknytning är »relationsspecifik«; samma barn kan alltså ha olika anknytning till olika personer beroende på hur barnets relationshistorik ser ut med just den personen. Många barn utvecklar en särskild relation till en viss pedagog redan vid introduktionen.

»Barn i förskolan vidgar sina relationer med pedagogerna successivt och är också känsliga för personkemi. Det är naturligt att de under en tid känner sig mest trygga med den pedagog de lärt känna bäst under introduktionen och vissa barn kan ha svårare att bli helt trygga med vissa pedagoger«, säger Malin Broberg.

Så visar sig trygga relationer

Hur vet man då att ett barn kan använda sig av pedagogerna på förskolan på ett sätt som skapar trygghet hos barnet? Det viktigaste att vara uppmärksam på är om barnet:

1. Använder den vuxne som en trygg bas = vågar utforska omgivningen för att barnet känner den vuxnes trygga närvaro.
2. Vänder sig till den vuxne som till en säker hamn = någon att ty sig till när barnet känner sig ängslig, orolig eller har slagit sig.
3. Faktiskt lugnar ner sig när det kommer till den säkra hamnen; och kan återvända till att utforska världen med hjälp av denna.

Anknytning och utforskande är som kommunicerande käril. Det innebär att så länge allt är »frid och fröjd« har barnet

energi och kraft att ägna sig åt utforskande. Men så fort barnet blir ängsligt/oroat stängs utforskandet ner. All kraft går då i stället åt till att försöka åstadkomma önskad närhet till en trygghetsskapande vuxen. Det är ett av skälen till att man ibland kan se små barn som inte förmår engagera sig i någon aktivitet på förskolan, berättar Birthe Hagström. Risken för detta ökar framåt eftermiddagen, när barnet börjar bli trött och det gått lång tid sedan barnet träffade sina föräldrar.

I vissa lägen är det ofrånkomligt att anknytningssystemet slås på, till exempel för att barnet ramlar och slår sig, och att den enda vuxna som finns till hands är en vikarie som barnet inte hunnit lära känna. Det är ingen katastrof, men det är viktigt att det inte händer för ofta.

»För att förskolan ska kunna fullgöra sin viktiga uppgift – att stödja barns lärande – behöver förskolans vardag karakteriseras av att barnens anknytningssystem befinner sig i viloläge under större delen av tiden. Det är bara då som barnen kan utforska världen omkring sig med liv och lust. För att uppnå detta är rutiner och förutsägbarhet av stor vikt«, säger Birthe Hagström.

»Forskning visar att om de flesta barn i gruppen är trygga med pedagogerna och verksamheten är stabil och förutsägbar så är det lättare för nya barn som introduceras att utveckla trygghet.«

»Forskning visar att om de flesta barn i gruppen är trygga med pedagogerna och verksamheten är stabil och förutsägbar så är det lättare för nya barn som introduceras att utveckla trygghet. Då är det också lättare för nya pedagoger att komma in och få barnens tillit.«

Hur kan förskolan fungera som en kompenserande kraft?

Barn kommer vanligtvis till förskolan någon gång under sitt andra levnadsår. Vid det laget har de redan utvecklat anknytningsrelationer till en eller flera vuxna personer. Det innebär att barnen kommer att möta sina pedagoger baserat på erfarenheterna av samspel med vuxna som de redan lärt känna, oftast föräldrarna. De flesta barn har blivit positivt bemötta när deras anknytningssystem slagits på där hemma, och det underlättar på sikt relationen till förskolepedagogerna även om inskolningen kan vara tuff. Men en del barn har inte lärt sig lita på att vuxna hör deras signaler eller reagerar med trygghet när deras omsorg när anknytningssystemet aktiveras. De kommer därför till förskolan med otrygga inre arbetsmodeller. I boken diskuterar författarna den utmaning detta innebär, och ger olika exempel på hur förskolan kan fungera som en kompenserande kraft för dessa barn. •